

Lykkemyter: Lykkekurven stiger ikke med flere penge

Politiken 15 januar 2007, 1 . sektion side 6

Hvorfor bliver vi ved med at arbejde så meget, når vi samtidig ønsker mere fritid, og vores lykke ikke stiger med materiel velstand? Fordi vi tror, at den måske gør det, og fordi det er grundlaget for et stabilt samfund.

Af MICHAEL ROTHENBORG

I makkerparret Wikke og Rasmussens tv-serie Tonny Toupé Show fra 1985 endte den såkaldte hyggesludrestund altid med, at den ene Tonny spurgte den anden Tonny, om man blev specielt meget lykkeligere af at være rig.

»Nej«, svarede Tonny uden tvivl i stemmen.

Og det havde han fuldstændig ret i. Lykkeforskningen viser entydigt, at meget fattige mennesker bliver gradvist lykkeligere af at få søvn, mad og tag over hovedet.

Men så snart de når noget, der minder om østeuropæisk niveau, flader kurven ud.

Folk, der tjener 400.000 kroner årligt, er lykkeligere end dem, der tjener 100.000. Men folk, der tjener 5-10 millioner årligt er generelt ikke lykkeligere end dem, der tjener 400.000.

Magasinet Forbes' interview med USA's 400 rigeste viste for et par år siden, at man næsten ikke kunne måle nogen forskel i glæde i forhold til gennemsnitsamerikanere.

Ser man på nationaliteter, tegner der sig samme billede: Alle vestlige nationers velstand er blevet flerdoblet de seneste tiår, men vi er ikke blevet lykkeligere.

Det upopulære arbejde

Men hvorfor bliver vi ved med at bruge så meget tid på at tjene flere penge, når arbejde ligger temmelig langt nede på listen, hvis man spørger folk om deres foretrukne aktiviteter?

For enkelte af os skyldes det, at arbejdet er så spændende, at vi får samme eller større tilfredsstillelse som ved for eksempel ved at spise, have sex eller lave havearbejde - tre ting, der ofte er blandt topscorerne i lykkeundersøgelser. Og for de fleste af os giver jobbet selvværd og en social og personlig identitet.

Men det forklarer ikke, hvorfor mange arbejder langt mere end de officielt krævede 37 timer om ugen og forsømmer deres partner, børn, sociale liv og tiden til sig selv, fordi en prestigefyldt stilling venter om nogle år. Måske. Hvis man kan nedkæmpe alle de andre, der også arbejder over med henblik på stillingen.

Nyttige løgne

Allerede den moderne økonomis fader Adam Smith undrede sig i 1776 over, at der var grænser for mavens kapacitet, men ikke for »trangen til bygninger, tøj ekvipager og møbler«. Man kan ikke blive mæt af penge, som man bliver det af pandekager.

Siden har især økonomer og psykologer diskuteret, hvad der er drivkraften - en diskussion, der er blevet yderligere aktualiseret af de seneste års stagnerende lykkekurver.

Psykologiprofessor på Harvard Universitetet i USA Daniel Gilbert har en forklaring i sin nye bog 'Stumbling on Happiness': Vi arbejder så meget, fordi der i samfundet stadig er forankret en opfattelse - en såkaldt super-replikator - at man bliver mere tilfreds af mere materiel velstand. Som Politiken fortalte i går er en super-replikator en løgn, der bliver gentaget så mange gange - og samtidig har en indbygget logik - at den til sidst bliver sandhed.

Super-replikatoren for penge bliver ikke gentaget så entydigt og så bredt som for eksempel super-replikatoren for børn: Langt de fleste almindelige mennesker hævder, at børn er lig med lykke, selv om alle lykkemålinger viser, at det er løgn. Men de gør det, fordi hvis folk troede, at børn var lig med ulykke, ville samfundet bryde sammen og menneskeheden uddø.

Det er lidt på samme måde med penge - om end mange almindelige mennesker i dagligdagen ville sige, at de ikke tror, at flere kroner og øre er lig med mere lykke.

Den glade forbruger

Men vi lader os alligevel påvirke af reklamerne om samtalekøkkener og større biler. Og hvis naboerne også har fået samtalekøkken, større bil og mere prestigefyldt job, reagerer vi oftest ved at knokle endnu mere.

Vi handler generelt ud fra en idé om, at vi kan forbruge os gladere.

Det skyldes, mener Daniel Gilbert, at individets forbrug er basis for en voksende økonomi, der igen er grundlag for et stabilt samfund, hvis medlemmer agerer efter, at flere penge er lig med mere lykke.

Gilbert og andre forskere understreger, at der ikke sidder nogen kapitalistiske skurke og orkestrerer pengepropaganda. Systemet er selvopretholdende.

Det skyldes blandt andet, at mennesker generelt ikke mener, at de kan lære af andres erfaringer.

Man skal selv have prøvet både at have gennemsnitlig indkomst og være rig, før man som Tonny Toupé uden tvivl i stemmen kan svare nej til spørgsmålet, om man bliver lykkeligere af at være rig.

Og selv da vil man næppe gøre det, fordi man så har brugt al sit krudt forgæves.

michael.rothenborg@pol.dk

Super-replikatoren for penge bliver ikke gentaget så entydigt og så bredt som for eksempel super-replikatoren for børn: Langt de fleste almindelige mennesker hævder, at børn er lig med lykke, selv om alle lykkemålinger viser, at det er løgn. Men de gør det, fordi hvis folk troede, at børn var lig med ulykke, ville samfundet bryde sammen og menneskeheden uddø.

Fakta: Den uventede Lykke er størst

Vækst giver ikke større lykke, men det gør overraskende vækst - den man ikke regnede med. Det viser bl.a. studier fra den danske lykkeforsker, økonom Christian Bjørnskov fra Handelshøjskolen i Århus. Forklaringen er, at vi vænner os til gradvist at få det bedre, men overraskelser - både positive og negative - kan stadig gøre en forskel.

Fænomenet gælder både på nationalt og personligt plan. F.eks. gav det en højere lykke for danskerne, da vi vandt fodbold-VM i 1992, og (i mindre grad) da der kom et overraskende kraftigt økonomisk opsving kort efter.

Og selv om de fleste lottomillionærer hurtigt kommer over den euforiske tilstand, er deres lykkeniveau resten af livet alligevel målbart højere i de fleste undersøgelser.

Fakta: Forsøg på at lovgive sig til lykke

I Storbritannien har den ansete økonom og Labour-politiker Richard Layard opfordret til, at lovgiverne skifter fokus fra økonomisk vækst til befolkningens lykke, f.eks. mere tryghed, tolerance, lighed og balance. En tanke, det liberale magasin The Economist afviste i sit julenummer, bl.a. med argumentet at stagnation og nedgang alt andet lige vil være værre for lykkeniveauet end vækst.

Storbritanniens premierminister Tony Blair udsendte i 2002 anbefalinger til, hvordan landets lykke kunne forøges. Nu har den konservative udfordrer David Cameron trumfet Labour med et forslag om et GWB-indeks (General Well-Being - generel tilfredshed) som alternativ til BNP (bruttonationalproduktet).

I Bhutan har kongen besluttet, at lykke skal indgå i opgørelsen af BNP. I Danmark nedsatte Familienministeriet i slutningen af 2005 en Livsstilskommission, der ikke direkte skal skaffe mere lykke, men sikre mulighed for en bedre og mindre stresset balance mellem familie- og arbejdsliv.